

ЗА НОРМАТИВНАТА ГРАМАТИКА¹

РУСКА СТАНЧЕВА

ИНСТИТУТ ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК „ПРОФ. ЛЮБОМИР АНДРЕЙЧИН“
ПРИ БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
rustancheva@gmail.com

Работата представя разликите между описателната и нормативната граматика. Изведени са теоретичните предпоставки на съвременната нормативна граматика и принципите, върху които се основава нормативното описание. Дефинирани са конкретните цели, които си поставя разработването на нормативна граматика на съвременния български книжовен език. Набелязани са и задачите за изпълнението им.

Ключови думи: нормативна граматика, книжовен език, кодификация

TOWARDS NORMATIVE GRAMMAR

RUSKA STANCHEVA

INSTITUTE FOR BULGARIAN LANGUAGE, BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
rustancheva@gmail.com

The work presents differences between descriptive and normative grammar. The theoretical prerequisites of modern normative grammar and the principles on which the normative description is based are derived. The specific goals of the development of normative grammar of the Modern Bulgarian are defined. The tasks for their implementation are also outlined.

Keywords: normative grammar, standard language, codification

Въведение

Разграничението на граматиките на типове – *историческа, сравнителна, съпоставителна, нормативна, описателна, функционална* и др., е свързано с развитието на лингвистиката като самостоятелна научна област. Отделните типове граматики влизат помежду си в опозиции според критерии като: предмет на изследване, прилагани методи и цели на описанието на езика и под.

С термина *нормативна граматика* (или още *практическа граматика*) се съотнасят граматики, в които описателната им функция е подчинена на

предписващата функция за употребата на даден книжовен език през определен период от развоя му. Причините за разработването на такъв тип граматика² и на непреставащата практическа необходимост от тях могат да се обобщят до две основни: а) динамиката на езика като негова иманентна характеристика и б) еталонната символна функция на книжовния език. Възприемането на книжовния език като еталон за езикова употреба от езиковата общност е проява на езиковата нагласа *осъзнаване на нормата*. Споделянето на тази нагласа у носителите на езика се поддържа от официалния характер на книжовния език и от задължителността на нормите му в официалното писмено общуване.

По-нататък в работата ще бъдат посочени накратко разликите между описателната и нормативната граматика. Ще бъдат изведени теоретичните предпоставки на съвременната нормативна граматика и принципите, които е необходимо да следва нормативното описание. Ще дефинираме и конкретните цели, които си поставя разработването на нормативна граматика на съвременния български книжовен език. Ще набележим и задачите за изпълнението им.

Описателна и нормативна граматика

За разлика от съвременните описателни граматика, които предлагат научни модели за описание на езика, претендиращи за универсалност, нормативните граматика се разработват, за да отговорят на практическите нужди на езиковите общности от високо стандартизиран книжовен език. Описателната граматика се фокусира върху езика, взет в себе си и за себе си през призмата на определена теоретична парадигма. Мярка за научност в тези граматика е неутралният подход към езиковите факти, който изключва наличието на всякакъв прескриптивизъм. Противопоставянето по оста *граматично – неграматично* се прилага като инструмент за описание на инвентара от езикови структури, свойствени на даден език (вж. Chomsky 1957: 34 и сл.). Субектът на езика (пищещият и говорещият) е въввлечен в това описание минимално. Само дотолкова, доколкото на дадени езикови структури да се припише статус „граматични“, т.е. приемливи за носителя на определен език, за разлика от „неграматичните“. Всъщност макар да претендират, че описват езика като цяло, чисто описателните граматика изграждат структурните си модели върху определена негова форма – стандартния език, определен от Дж. Грайс като „автономната писмена проза“ (Grice 1978).

Нормативната граматика, както е добре известно, съдържа два компонента (декриптивен и прескриптивен), като описателният ѝ компонент е подчинен на прескриптивния. Прескриптивният компонент на нормативната граматика е насочен отчетливо към субекта на езика (пищещия и говорещия). Този компонент намира проява в препоръките за употреба на езиковите единици по оценъчна скала (правилно – допустимо – непра-

вилно). Целта на тези препоръки е да се влияе върху езиковото поведение носителите на езика в посока на спазване на кодифицираните книжовни норми в сферите, в които господства стандартът. За да постигнат тази си цел, нормативните граматика по необходимост представят и отклоненията от кодифицираните граматични норми в узуса.

Така те описват и изофункционални конкуриращи се средства. В термините на дескриптивната граматика такива средства биха били представени като еднакво „граматични“, доколкото са приемливи за носителите на езика, след като се регистрират редовно в употребата. Нормативната граматика им приписва статут на „правилно“ или „неправилно“ според едни или други критерии, възприети от кодификацията.

Присъща на нормативните граматика е не универсалността, а конкретността. Те описват кодифицираните граматични норми и отклоненията от тях в синхронното състояние на книжовния език, като по този начин представят системните му характеристики по оста *статика – динамика*. Отклоненията от кодифицираните норми в устните прояви на носителите на стандарта всъщност са сигнал, че в книжовния език е в ход езикова промяна и граматичната система е в процес на реорганизация в даден сегмент през описвания етап в развоя ѝ. В класическия случай новото – дори и квалифицирано като устойчива тенденция в устната реч с функционален характер – много трудно и бавно измества старото (особено в езици с дълга писмена традиция) поради ясно изразените символни функции на книжовния език. Две от тези функции – *еталонната* и *престижната* – са в основата на широко споделяното мнение в езиковата общност, че промяна в кодифицираните граматични норми би била равнозначна на профанирането на книжовния език. Сравнително рядко на конкуриращите се еднозначни граматични форми се приписва статут на дублети и така дадена езикова промяна получава „паспорт“ за книжовния език, макар дублетността също да не е особено толерирана от езиковата общност.

Друг съществен признак, по който описателната и нормативната граматика се различават, е метаезикът им. Метаезикът на чисто описателната граматика е формализиран и борава с присъщия за избраната научна парадигма на описание понятиен и терминологичен апарат. Метаезикът на нормативната граматика борава с традиционни понятия и термини, добре познати в езиковата общност поради това, че тези граматика целят да влияят върху езиковото поведение на носителите на езика.

Теоретични предпоставки на нормативната граматика

Смятаме, че в основата на нормативното описание на езика е необходимо да залегне функционалният подход, намерил теоретичното си обосноваване за пръв път в Тезисите на Пражкия лингвистичен кръг (Thèses 1929). В тях се изтъква, че „езикът като всяка друга човешка дейност е ориентиран към постигането на някаква цел“. Това разбиране дава ключ за

обяснението на основния за лингвистиката въпрос за езиковата промяна. На езиковите промени се приписва *терапевтична функция* (термин на Р. Якобсон), доколкото те се разглеждат като резултат от пренастройване (реорганизация) на системата за изпълнението на целите на комуникацията в различни ситуации и сфери на общуването. Така ключови за изследването на езиковите промени, които се материализират във вариантните средства в езика, стават понятията *статика* и *динамика* (Mathesius 1983)³ в синхронното състояние на езика.

Плодотворна за по-нататъшното развитие на лингвистиката и особено за оформянето и развитието на социолингвистиката⁴ като самостоятелна научна област с интердисциплинарен характер е тезата на пражани, че в своето обществено битие езикът е нехомогенен и функционира като множество от варианти (или подсистеми), намиращи се в йерархия, но взаимно свързани и непрекъснато взаимодействащи си.

Разбирането за йерархичния ред на тези подсистеми в обществената комуникация е в основата на друга важна теза на Пражката школа: за доминантния статус на стандартния (книжовния) език като подсистема в системата на националния език. В качеството си на конструиран чрез кодификацията на нормите му феномен, той възниква в отговор на необходимостта да изпълнява редица специфични функции в официалното публично общуване (в сферите на администрацията и управлението на държавата, науката, образованието и пр.).

Посочените специфични обществени функции на стандарта са предпоставка за оформянето и разгръщането на неговите основни структурни характеристики – *гъвкава стабилност* (термин на В. Матезиус) и *интелектуализация* (термин на Б. Хавранек). Тези две характеристики на стандарта оформят функционалното му превъзходство над останалите форми (варианти) на езика и решително го разграничават от тях. В доразвиването на идеите на Пражката школа качествата *гъвкава стабилност* и *интелектуализация* по-късно се определят като индикатор за степента на стандартизация на книжовния език (Garvin 1993).

Друга съществена отлика на стандарта е високата степен на нормативност в смисъл на кодифицираност, т.е. задължителност на нормите му в официалното общуване. Действието на нормативността е много отчетливо върху езиковата общност. Всяка образователна система в обучението по език поставя акцент върху изучаването на кодифицираните норми, за да осигури владенето им като предпоставка за ефективност на официалното общуване и за социален успех на личността. Това е и причината нерядко езиковата общност да приема с негативизъм изключването на архаизми и въвеждането на иновации в кодифицираната норма като проява на езиковата нагласа *осъзнаване на нормата*.

Посочените три характеристики на книжовния език го превръщат в най-престижна форма на езика и предпочитано средство за общуване в езиковата общност.

Поставянето на книжовния (стандартния) език като предмет на научно описание⁵ в рамката на функционалния подход към езика на Пражката школа заляга в основата на теорията на езиковата култура (наричана още теория за книжовните езици), чието начало датира от 30-те г. на миналия век. В основата на тази теория залягат три важни тези за книжовния език (за интелектуализацията, функционалната диференциация и за дублетността), които имат пряко отношение към кодификацията, а оттам и към разработването на нормативната граматика.

Под *интелектуализация* (рационализация) на книжовния език се разбира способността му да се адаптира към целта на изказването, за да изразява най-прецизно и при необходимост абстрактно приемствеността и сложността на мисълта (Navránek 1932, цит. по 1964: 6). Проекциите на интелектуализацията са в областта на лексиката, словообразуването и граматиката (основно в синтаксиса). Оттук следва и постулатът, че интелектуализацията е необходим и естествено възникнал в книжовния език феномен, който стимулира обогатяването му с езикови ресурси. Тя е следствие на съвременната епистемология, основана на „модерната наука“. В този смисъл интелектуализацията става необходим ресурс за описание и обяснение на реда на нещата в света чрез езика (Grace 1978).

Тезата за *функционалната диференция* на книжовния език, залегнала в основата на съвременната стилистика, оказва влияние и върху представата за езиковата правилност. Поставя се изискването правилността (т.е. нормативността на средствата) да се съотнася с комуникативните цели (функцията) на изказването. Това разбиране за езиковата правилност заляга в основата на научно обоснованата кодификация, която отхвърля принципа за чистота на езика от гледна точка на историческата перспектива. Възгледът за *функционалната диференция* на книжовния език отхвърля разпространения мит за хомогенност на стандарта и утвърждава представата за хетерогенността му. Това обосновава и необходимостта от поддържането на дублети в книжовната норма предвид функционирането им в отделните стилове. При това се акцентира, че кодификацията трябва да се основава не само на наблюденията върху узуса (употребата), но и на теоретичното осмисляне и откриване на закономерностите на книжовноезиковата система, чрез която в действителност се контролира съвременният узус⁶.

Така поставената на солидна научна основа теория на книжовните езици обвързва кодификацията с основната ѝ цел – да поддържа стабилността на книжовния език по пътя на стандартизирането му предвид на обществените му функции. На обсъждане се поставя и важният за кодификацията

проблем за определяне на източниците ѝ (каквито са узусът, практиката на „добрите автори“, езиковото съзнание на високо образованите слоеве).

На следващ етап в рамките на пражкия функционализъм се издига принципът за отчитане на „перспективността“⁷ при кодификацията като преосмисляне на тезата на гъвкава стабилност в полето на книжовния език. Предлагат се и два модела, описващи процесите на *стандартизация* (*кодификация*), които бихме могли да окажем като взаимно допълващи се⁸. Важно е да се изтъкне, че и двата модела издигат постулата за отчитане на езиковите нагласи при стандартизацията на езика и при взимане на конкретни кодификаторски решения.

Постулатите на Пражката школа за книжовния (стандартният) език и за кодификацията като научно обоснована дейност в полето на прескриптивния подход към езика, са надеждна научна основа за разработването на документите на съвременната кодификация, неотменна част от които е и нормативната граматика.

Принципи на описанието в нормативната граматика

Нормативният характер на лингвистичното описание поставя като първостепенни три основни изисквания пред него: а) следване на строги научни принципи при описанието на граматичните норми; б) спазване на ясни критерии за йерархизирането на езиковите средства по оста *правилно – допустимо – неприемливо – неправилно* с оглед на кодификацията им и в) избор на достъпен за езиковата общност метаязык, на който да бъдат артикулирани граматичните норми във вид на лесно приложима инструкция за действие – т.е. език, който да подпомага стабилността на съответната норма в употребата (вж. Станчева/Stancheva 2011; Станчева/Stancheva 2019).

Посочените три принципа са мярка за научността на една съвременна нормативна граматика. Изтъкваме това във връзка с наложилата се дескриптивистка идеология (основно в западната лингвистика), според която прескриптивният подход към езика не се радва на особена почит (вж. Milroy и Milroy 1999: 4). Неглижирането на прескриптивизма като подход със съмнителна научна стойност, противоречащ на неутралният подход към езиковите факти, е свързан с идеята, че езиковите промени, „результат от предписващи импулси“, замъгляват естествените езикови промени (Curzan 2014: 10).

Изброените принципи са от критична важност за нормативното описание на книжовния език, тъй като практическата необходимост от нормативни граматика ги прави особено популярни. Това означава, че тъкмо този тип граматика формират обществената представа за езика. Предписанията в тях, както вече споменахме, имат за цел да въздействат върху езиковото поведение на носителите на книжовния език. Това въздействие е насочено към промяната на езиковото поведение чрез даване на знания а) за

действащите кодифицирани граматични норми (правила) и б) за степента на действието им в отделните обществени сфери и комуникативни ситуации.

Езиковата политика за поддържане, възпроизвеждане и разпространение на кодифицираните норми е повсеместно възприета и прилагана навсякъде по света, доколкото е важно да съществува езиков стандарт, с който да се съотнася *езиковата грамотност* на индивида. С това понятие се определя една от осемте ключови компетентности в *Европейската референтна рамка за учене през целия живот* (ОВ на ЕС/OV на ES 2018). Според този документ езиковата грамотност като компетентност „включва уменията за четене и писане и правилно разбиране на писмена информация и поради това е необходимо лицето да има познания по лексика, по функционална граматика и за функциите на езика“. Терминът *функционална граматика* в цитирания документ отразява утвърденото днес в лингвистиката виждане, че езиковите структури могат да бъдат разбрани и обяснени само във връзка с разнообразните функции на езика като средство за социално взаимодействие между хората.

Въз основа на казаното дотук, бихме могли да определим нормативната граматика като вид граматично описание в полето на функционалната граматика, целящо да подпомогне избора на говорещия/пишещия в дадена комуникативна среда. Това предопределя и доминантната върху парадигматичните и синтагматичните отношения при описанието на инвентара от езикови средства.

Обект на нормативната граматика са граматичните норми на книжовния език, действащи в синхронното му състояние. Предмет на тази граматика е оценката на динамиката на тези норми. Цел на нормативната граматика е определянето на статуса на конкуриращите се граматични форми в книжовноезиковата употреба по линията *правилно – допустимо – неправилно*. Неин метод е системното синхронно описание на инвентара от езикови средства и на правилата за свързването им в правилни граматично конструкции.

Подход и цели на описанието

Като изхождаме от постулата за арбитражността на езиковия знак (изведен от Ф. дьо Сосюр) и следвайки тезата във функционалната граматика, че едно значение може да се изразява на различни езикови равнища, т.е. с различни техники, и обратно – че една форма може да изразява различни значения (вж. по-подробно у Halliday, Matthiessen 2014: 23), обосноваваме решението си за самостоятелното и независимо описание на формата и значението на езиковите средства.

При това възприемаме подхода първо да се опишат правилата на формите. Основанието ни за това е наблюдението, че колебанията у носителите на книжовния език, свързани с избора на конкуриращи се езикови сред-

ства в полето на граматичната норма, са основно на равнището на формата, доколкото значението е интуитивно известно на носителя на езика.

Като основни цели на нормативната граматика на българския книжовен език определяме:

- Описание на граматичните правила в максимален обхват (т.е. системно, пълно и непротиворечиво описание на инвентара от езикови средства по класове; представяне на правилата за свързване на формите в синтактични конструкции).
- Продължаваща кодификация с описание на правилата на формите и на правилата на свързването им в синтактични конструкции. До момента има редица правила, необхванати от кодификацията, което е предпоставка за колебания в употребата.
- Описание на динамиката на книжовните граматични норми чрез фиксиране на пунктовете от нормативния комплекс, където в употребата на книжовния език (основно в писмената му форма) се наблюдава устойчива конкуренция между кодифицирани и некодифицирани граматични средства при отделните граматични категории.
- Нормативна оценка на дублетите в сега действащата кодифицирана норма предвид разбирането за дублетността като инструмент на кодификаторската практика, използван за поддържане на граматичните норми в състояние на гъвкава стабилност.
- Оценка на сега действащата кодификация в пунктовете с устойчива конкуренция в узуса при спазване на системния подход и с отчитане на езиковите нагласи на днешните българи (към книжовния език като цяло и към негови граматични норми в динамика).
- Избор на подходящ метаезик за популярно представяне на описанието. За постигането на тези цели се набелязват за изпълнение следните задачи:
  - Постулиране и обосноваване на ясни принципи за формално описание на лексемите по класове с обособяване на класовете по строги формални критерии.
  - Описание на класовете лексеми, организирано по формообразователни типове при класовете на изменяемите лексеми (с отчитане на дублетността) и според синтактични критерии при класовете на неизменяемите лексеми (с отчитане на дублетността).
  - Извеждане и обосноваване на ясни принципи за описание на синтактичните структури.
  - Описание на простите синтактични групи.

- Описание на правилата за разширяване на простите синтактични групи.
- Описание на изреченските структури.

Заклучение

Разработването на нормативна граматика на днешния български книжовен език е проект с голяма обществена значимост. То изисква солидна теоретична основа, както и вземането на решения по редица по-обща и частни проблеми, свързани с функционирането на граматичните норми. Във връзка с това в работата бяха посочени накратко разликите между описателната и нормативната граматика. Бяха изведени теоретичните предпоставки на съвременната нормативна граматика в полето на функционалния подход към езика. Определихме и принципите, които е необходимо да следва нормативното описание във връзка с функциите на книжовния език. Дефинирахме нормативната граматика като вид граматично описание в полето на функционалната граматика, целящо да подпомогне избора на говорещия/пишещия в конкретна комуникативна среда. Определихме целите, които си поставяме с разработването на нормативна граматика. Бяха набелязани и конкретни задачи за изпълнението им.

БЕЛЕЖКИ / NOTES

¹ Работата е по проекта „Нормативна граматика“, разработван в Секцията за съвременен български език.

² През последните 20 г. са разработени няколко авторски практически граматика, които се придържат стриктно към кодифицираните норми в Граматиката на съвременния български книжовен език (1982/83), а целта им е да популяризират граматичното знание: вж. Пашов 1989, Коева 2001, Влахова-Руйкова 2009; Кръстев 2016.

³ В *On the potentiality of the phenomena of language* (1911) В. Матезиус подчертава: Linguistics is a science whose task is to analyse, in a static [i.e. synchronic] manner, the language materials used by a language community at a given time, and, in a dynamic [i.e. diachronic] manner, its historical changes. Consequently, linguists are obliged to ascertain the nature of these materials by means of examining the speech of individual speakers, so that the results of such examination may reveal the full extent of the potentiality of the concerned language.

⁴ Предмет на тази научна дисциплина е „да се дешифрира алгоритъмът, кодиращ езиковите вариации и социалния им смисъл, и следователно, да се отчита изменчивостта на езика“ (вж. у Hernández-Camproy 2014).

⁵ Въпросът за езиковата норма, за стандартизацията на книжовния език и за езиковата култура като предмет на научно описание в езикознанието се поставя в доклада на Б. Хавранек още на IV конгрес на езиковедите в Копенхаген през 1938 г. Вж. Havranek 1938.

⁶ Вж. у Б. Хавранек. Цел на представените в сборника принципи за описание на книжовния език е върху основата на функционално-структурния подход да се напишат граматика и стилистика на чешкия книжовен език.

⁷ Този принцип е формулиран от М. Докулил през 1952 г. Вж. Dokulil 1952.

⁸ Моделът на Фр. Данеш е с голяма практическа стойност за кодификацията, разбираана като продължаващ процес при езиците с дълга писмена традиция. Данеш извежда две основни изисквания към кодификацията като научно обоснована дейност: *отчитане на езиковите нагласи и спазване на научни критерии* при оценката на езиковите средства. Въз основа на три релевантни характеристики на книжовния език, а именно *институционалност, инструменталност и семиотичност* Фр. Данеш формулира три обективни критерия за оценката на езиковите средства обект на кодификация (1) нормативност; (2) функционална адекватност и (3) системност като автономни, но подлежащи на йерархизация. Вж. подробно Daneš 1986.

Изхождайки по думите му от функционалния подход към езика (*functionalist theoretical position*), П. Гарвин основава своя модел за стандартизация на три ключови понятия: *структурни свойства* и *символни функции на стандартния език и нагласи* към него. Този модел е фокусиран предимно върху официалността на стандартните езици, предопределяща структурните им характеристики, както и върху дефинирането на техните символни функции в общостен и индивидуален план (*обединяваща и разграничаваща, престижна, референтна и на участие*). Посочените функции се привеждат в действие и се поддържат чрез кодификацията, а като техен индикатор за измерване се посочват езиковите нагласи (*лоялност, гордост, осъзнаване на нормата, желание за участие*), чиято представеност всъщност служи и за измерване на успешността на кодификацията. Вж. подробно у Garvin 1993.

ЛИТЕРАТУРА

- Влахова-Руйкова 2009: *Влахова-Руйкова, Р.* Практическа граматика. Български език. Лесният начин да научим граматиката. София, PONS.
- Коева 2001: *Коева, С.* Кратка практическа граматика на българския език. София, Издателска къща „Труд“.
- Кръстев 2016: *Кръстев, Б.* Граматика за всички. Популярно описание на българския език. София, Пергамент.
- ОВ на ЕС 2018: ОВ на ЕС от 4.6.2018, с. 198/9 г.: Препоръка на Съвета на ЕС от 22 май 2018 г. относно ключовите компетентности за учене през целия живот (текст от значение за ЕИП). [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN).
- Пашов 1989: *Пашов, П.* Практическа българска граматика. София, Просвета.
- Станчева 2012: *Станчева, Р.* Правописните правила – време за промяна в подхода. – *Български език*, № 1, с. 71–85.
- Станчева 2019: *Станчева, Р.* Кодификацията в контекста на езиковите нагласи. – В: *Езиковите нагласи на днешните българи*. Т. 1. Езикови нагласи, езиково поведение и кодификацията на книжовните норми днес. – *Български език*, Приложение 2, с. 112–118.

- Chomsky 1957: *Chomsky, N.* Syntactic Structures. MIT. Mouton Publisher. The Hague, Paris.
- Curzan 2014: *Curzan, A.* Fixing English: Prescriptivism and Language History. Cambridge: Cambridge University Press.
- Daneš 1979: *Daneš, Fr.* Values and attitudes in language standardization. – In: J. Chloupek, J. Nekvapil (eds.). *Reader in Czech Sociolinguistics*. Praha: Academia, 1986 [1979], p. 206–245.
- Dokulil 1952: *Dokulil, M.* K otázce normy spisovného jazyka a její kodifikace (Příspěvek k diskusi). – In: Slovo a slovesnost, volume 13 (1952), number 3–4, pp. 135–140. <<http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?lang=en&art=684>> [последен достъп: 09.06.2020]
- Garvin 1993: *Garvin, P.* A conceptual framework for the study of language standardization. Int'l. J. Soc. Lang. 100/101, pp. 37–54.
- Grace 1978: *Grace, G.* Ethnolinguistic Notes. INTELLECTUALIZED LANGUAGE. <<http://www.ling.hawaii.edu/faculty/grace/ELNns5.html#Olson>>
- Halliday, Matthiessen 2014: *Halliday, M. A. K., Ch. Matthiessen.* Halliday's Introduction to Functional Grammar – Fourth Edition. Routledge.
- Havránek 1932: *Havránek, B.* Úkoly spisovného jazyka a jeho kultura. – In: B. Havránek – M. Weingart (Eds.): *Spisovná čeština a jazyková kultura*. Prague: Melantrich, pp. 32–84. [Препечатано в: Josef Vachek (ed.) (1983) *Praguiana: Some Basic and Less Known Aspects of the Prague Linguistic School, An Anthology of Prague School Papers*. Praha: Academia, 143–164.].
- Havránek 1938: *Havranek, B.* Zum problem der Norm in der heutigen Sprachwissenschaft und Sprachkultur. – In: *Actes du IV Congress des Linguistes*. Copenhagen.
- Hernández-Campoy 2014: *Hernández-Campoy, J. M.* Research methods in Sociolinguistics. *AILA Review* 27, 5–29. https://www.researchgate.net/publication/277915981_Research_methods_in_Sociolinguistics [Последно достъпен: 08.06.2020].
- Mathesius 1911: *Mathesius, V.* On the potentiality of the phenomena of language Reprinted in Vachek, Josef and Libuše Dušková (eds.) *Praguiana: Some Basic and Less Known Aspects of the Prague Linguistic School*. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins, 3–44.1983.
- Milroy and Milroy 1999: *Milroy, J., L. Milroy.* Authority in Language: Investigating Standard English. London and New York.
- Thèses 1929: Thèses présentées au premier Congrès des Philologues slaves. – In: *Travaux du Cercle Linguistique de Prague. Praha, 1929*. Reprinted 1983. In: J. Vachek (ed.) (1983) *Praguiana: Some Basic and Less Known Aspects of the Prague School*. Praha, 1983.

REFERENCES

- Chomsky 1957: *Chomsky, N.* Syntactic Structures. MIT. Mouton Publisher. The Hague, Paris.

- Curzan 2014: *Curzan, A.* Fixing English: Prescriptivism and Language History. Cambridge: Cambridge University Press.
- Daneš 1979: *Daneš, Fr.* Values and attitudes in language standardization. – In: J. Chloupek, J. Nekvapil (eds.). *Reader in Czech Sociolinguistics*. Praha: Academia, 1986 [1979], p. 206–245.
- Dokulil 1952: *Dokulil, M.* K otázce normy spisovného jazyka a její kodifikace (Příspěvek k diskusi). – In: *Slovo a slovesnost*, volume 13 (1952), number 3–4, pp. 135–140. <<http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?lang=en&art=684>> [последен достъп: 09.06.2020]
- Garvin 1993: *Garvin, P.* A conceptual framework for the study of language standardization. *Int'l. J. Soc. Lang.* 100/101, pp. 37–54.
- Grace 1978: *Grace, G.* Ethnolinguistic Notes. INTELLECTUALIZED LANGUAGE. <<http://www.ling.hawaii.edu/faculty/grace/ELNns5.html#Olson>>
- Halliday, Matthiessen 2014: *Halliday, M. A. K., Ch. Matthiessen.* Halliday's Introduction to Functional Grammar – Fourth Edition. Routledge.
- Havránek 1932: *Havránek, B.* Úkoly spisovného jazyka a jeho kultura. – In: B. Havránek – M. Weingart (Eds.): *Spisovná čeština a jazyková kultura*. Prague: Melantrich, pp. 32–84. [Препечатано в: Josef Vachek (ed.) (1983) *Praguiana: Some Basic and Less Known Aspects of the Prague Linguistic School, An Anthology of Prague School Papers*. Praha: Academia, 143–164.].
- Havránek 1938: *Havranek, B.* Zum problem der Norm in der heutigen Sprachwissenschaft und Sprachkultur. – In: *Actes du IV Congress des Linguistes*. Copenhagen.
- Hernández-Campoy 2014: *Hernández-Campoy, J. M.* Research methods in Sociolinguistics. *AILA Review* 27, 5–29. https://www.researchgate.net/publication/277915981_Research_methods_in_Sociolinguistics [последен достъп: 08.06.2020].
- Koeva 2001: *Koeva, S.* Kratka prakticheska gramatika na balgarskia ezik So-fia, Izdatelska kashta „Trud“.
- Krastev 2016: *Krastev, B.* Gramatika za vsichki. Populyarno opisane na balgarskia ezik. Sofia, Pergament.
- Mathesius 1911: *Mathesius, V.* On the potentiality of the phenomena of language Reprinted in Vachek, Josef and Libuše Dušková (eds.) *Praguiana: Some Basic and Less Known Aspects of the Prague Linguistic School*. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins, 3–44.1983.
- Milroy and Milroy 1999: *Milroy, J., L. Milroy.* Authority in Language: Investigating Standard English. London and New York.
- OV na ES 2018: OV na ES ot 4.6.2018, s. 198/9 g.: Preporaka na Saveta na ES ot 22 may 2018 g. otosno klyuchovite kompetentnosti za uchene prez tselia zhivot (tekst ot znachenie za EIP). [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN).
- Pashov 1989: *Pashov, P.* Prakticheska balgarska gramatika. Sofia, Prosveta.
- Stancheva 2012: *Stancheva, R.* Pravopisnite pravila – vreme za promyana v pod-ho-da. – *Balgarski ezik*, № 1, s. 71–85.
- Stancheva 2019: *Stancheva, R.* Kodifikatsiyata v konteksta na ezikovite naglasi. – V: *Ezikovite naglasi na dnešnite balgari*. T. 1. Ezikovi naglasi, ezikovo

- povedenie i kodifikatsiyata na knizhovnite normi dnes. – *Balgarski ezik*, Pri-lozhenie 2, s. 112–118.
- Thèses 1929: Thèses présentées au premier Congrès des Philologues slaves. – In: *Travaux du Cercle Linguistique de Prague. Praha*, 1929. Reprinted 1983. In: J. *Vachek* (ed.) (1983) *Praguiana: Some Basic and Less Known Aspects of the Prague School*. Praha, 1983.
- Vlahova-Ruykova 2009: *Vlahova-Ruykova, R. Prakticheska gramatika. Balgarski ezik. Lesniy nachin da nauchim gramatikata*. Sofia, PONS.

✉ Доц. д-р Руска Станчева
Секция за съвременен български език
Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“
Българска академия на науките
бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113 София, България

✉ *Assoc. Prof. Ruska Stancheva, PhD*
Department of Modern Bulgarian Language
Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences
52 Shipchenski prohod, Bl. 17, 1113 Sofia, Bulgaria

Публикувано: 30 септември 2020

Published: 30 September 2020